శ్రీరామ

మహా భారతం

ద్రోణ పర్వము తృతీయాశ్వాసము

వైశంపాయనుడు జనమేజయునకు మహా భారత కధను ఈ విధంగా చెప్పసాగాడు.

సైంధవుని చంపడానికి శ్రీకృష్ణుడు మార్గమును చూపాడు అని విన్న ధృతరాష్ట్రుడు ఉలిక్కి పడ్డాడు. 'సైంధవా! పాండవులు ఈ కార్యక్రమమును ఏ విధంగా నిర్వర్తించారు. ద్రోణుడు సైంధవుని కాపాడగలిగాడా! విశధంగా చెప్పు.' అని అడిగాడు. సంజయుడు ధృతరాష్ట్రునికి ఈ విధంగా చెప్పసాగాడు.

ధృతరాష్ట్ర మహారాజా! మరునాడు ధర్మరాజు వందిమాగధుల స్తోత్ర పాఠములతో నిద్రలేచాడు. కాలకృత్యములు, దేవతార్చన ముగించుకొని బ్రాహ్మణులకు దాన ధర్మములు చేసి ఆస్థాన మండపమునకు వచ్చాడు. అప్పుడు శ్రీకృష్ణుడు అక్కడకు వచ్చాడు. ధర్మరాజు శ్రీకృష్ణుని సాదరంగా ఆహ్వానించి ఉచితాసనము చూపించాడు.

తరువాత భీముడు, నకుల సహదేవులు, సాత్యకి, ద్రౌపదేయులు, ఘటోత్కచుడు, ద్రుపదుడు, విరాటుడు, కేకయరాజులు, మొదలగా వారు వచ్చి వారి వారి ఆసనములు అలంకరించారు. అప్పుడు శ్రీకృష్ణుడు ధర్మరాజుతో ఇలా అన్నాడు.

'శ్రీకృష్ణా! ఇప్పటి దాకా మాకు అన్ని విధాలా నీ సహాయ సహకారాలు అందించావు. ఇప్పుడు కూడా ఈ ఆపద నుండి మమ్ములను కాపాడు.' అని ప్రార్థించాడు.

'ధర్మజా! ఈరోజు అర్జునుడు రణరంగమున వీరవిహారము చేస్తాడు. సైంధవుని సంహరిస్తాడు. ఇది తథ్యము.' అని పలికాడు.

ఇంతలో అర్జునుడు అక్కడకు వచ్చాడు. ముందు రోజు రాత్రి తాను కన్న కలను గూర్చి అందరికి వివరించాడు. అది విని సభాసదులందరూ విస్మయం చెందారు. తరువాత అందరూ యుద్ధసన్నాహములు చేయుటకు వెళ్లారు. కృష్ణుడు,అర్జునుడు, సాత్యకి అందరూ కలిసి అర్జునుని శిబిరమునకు వెళ్లారు. శ్రీకృష్ణుడు రథము ఎక్కి రథసారథిగా కూర్చున్నాడు. అర్జునుడు రథం ఎక్కాడు. సాత్యకిని చూచి ఇలా అన్నాడు.

'సాత్యకీ! మనకు మంచి శకునములు కనపడుతున్నాయి. ఈ రోజు నేను సైంధవుని సంహరిస్తాను. నేను నా శపథమును నిర్వర్తించడానికి వెళతాను. మనకు సైంధవ వధ ఎంత ముఖ్యమో ధర్మరాజు రక్షణ కూడా అంతే ముఖ్యము. అదీ కాకుండా నీకు ఆచార్య ద్రోణుని ప్రతిజ్ఞ గురించి తెలుసు కదా! కాబట్టి నీవు ధర్మరాజు రక్షణ కొరకు వెళ్లు.' అని అన్నాడు.

అర్జునుని మాట మేరకు సాత్యకి ధర్మరాజు కు రక్షణగా వెళ్లాడు. అని సంజయుడు ధృతరాష్ట్రునితో చెప్పాడు. అప్పుడు ధృతరాష్ట్రుడు 'సంజయా! కొడుకు చనిపోయినాడని శోకము, అందువలన జనించిన కోపము రెండూ ముప్పిరి గొనగా మృత్యుదేవత మాదిరి వచ్చుచున్న అర్జునుని కౌరవులు ఎదుర్కొనగలరా! సైంధవుని ఇంటిలో ఆర్తనాదములు వినిపించుచున్నవి. సంజయా! నేను, భీష్ముడు, ద్రోణుడు చెప్పిన మాటలు సుయోధనుడు వినలేదు. కర్ణుడు, శకుని, దుశ్శాసనుని మాటలు విన్నాడు. సంధి చెడ గొట్టాడు. తనవాళ్లందరినీ చంపుకుంటున్నాడు. పైగా శివుని ఓడించిన అర్జునునితో వైరము పెట్టుకున్నాడు. అర్జునునికి సారధి శ్రీకృష్ణుడు. అలాంటి వాడితో విరోధం ఎందుకని ఎంతచెప్పినా రాజ్యం మీద లోభంతో నా మాట వినలేదు. నేను

ఏమి చెయ్యను? సరేలే. ఏం జరిగిందో చెప్పు. ’ అని అడిగాడు ధృతరాష్ట్రుడు.

‘మహారాజా! గతజలసేతు బంధనమేలనయ్యా! నీవు మాయాజూదము నాడే అడ్డుకొన వలసినది. పోనీ శ్రీకృష్ణుడు సంధి మాటలు చెప్పినప్పుడైనా నీవు సంధి గావించవలసినది. లోకులు నిన్ను లుబ్ధుడు, అధర్మపరుడు అని నిందించకుండా ఎలా ఉంటారు? నీ తమ్ముడు పాండురాజు ఏ విధంగా రాజ్య పాలన చేసి కురు సామ్రాజ్యము విస్తరించాడో నీకు తెలుసుకదా! మరి పాండవులకు వారి రాజ్యభాగము వారికి ఇవ్వడానికి నీకు అభ్యంతరం ఏమిటి? నీవు చేసిన పనికి నీ కుమారుని మీద నింద ఏల మోపెదవు? నీవు చేసిన దుర్నీతికి ఫలితం నువ్వు అనుభవిస్తున్నావు. దానికి కౌరవులు ఏమి చేస్తారు? గాండీవము ఘోష, పాంచజన్యము తీవ్రమైన ధ్వని, రథము మీద ఉన్న కపిధ్వజము రెపరెపలు సహించుటకు దేవతలకు కూడా శక్యము కాదు. ఇంక నీ కుమారులు ఎంత? ఏమి జరిగిందో చెపుతాను విను.

ద్రోణుడు రణరంగము ప్రవేశించాడు. శంఖము పూరించాడు. సైంధవునితో ఇలా అన్నాడు. నీవు, భూరిశ్రవసుడు, కర్ణుడు, శల్యుడు, అశ్వత్థామ, వృషసేనుడు, కృపాచార్యుడు అందరూ కలిసి ఉండండి. మన

బలములలో 14,000 ఏనుగులు, 60,000 రధములు, ఒక లక్ష గుఱ్రములు, పది లక్షలు పదాతి దళము, మీ వెంట ఉంటుంది.

నేను పన్ను యుద్ధ వ్యూహమునకు మీరందరూ మూడు యోజనముల దూరంలో ఉండండి. అప్పుడు పాండవులు మీ వంక కూడా చూడలేరు' అని అన్నాడు. తరువాత, ద్రోణుడు 12 యోజనముల పొడవు, 5 యోజనముల వెడల్పు గల శకట వ్యూహ మును పన్నాడు. ఆ శకట వ్యూహమునకు పడ మరగా ఉన్న అర్ధ భాగం లోపల పద్మవ్యూహము పన్నాడు. ఆ పద్మవ్యూహము మధ్యనుండి, శకట వ్యూహము మొదలు వరకు, ఒక సూచీ వ్యూహము(సూది ఆకారంతో పొడవుగా) నిర్మించాడు.

ఆ సూచీ వ్యూహము ముఖ భాగమున కృతవర్మ, అతని వెనుక కాంభోజరాజు, వారి వెనక ఒక లక్ష మంది యోధులతో సుయోధనుడు, వారందరికీ మూలస్థానములో సైంధవుని నిలిపాడు.

దుర్మర్షుడు అను వాడు ఈ వ్యూహములో నేను నిలబడేదేమిటి నేను ఒక్కడినే అర్జునుని చంపుతాను అని తన సేనలతో వేరుగా నిలబడ్డాడు. ద్రోణుడు పన్నిన వ్యూహమునకు 1500 ధనుస్సుల దూరంలో దుశ్శాసనుడు, వికర్ణుడు, సైంధవుని రక్షించుటకు సిద్ధంగా

ఉన్నారు. ద్రోణాచార్యుడు శకటవ్యూహము మొదట్లో నిల్చున్నాడు. ఈ వ్యూహమును చూచి రారాజు సుయోధనుడు ఎంతో సంతోషించాడు.

కపిధ్వజము తన రథము మీద ఎగురుతుండగా అర్జునుడు రణ రంగము ప్రవేశించాడు. పాండవ సేనానాయకుడు ధృష్ట ద్యుమ్నుడు కౌరవ వ్యూహమునకు ప్రతి వ్యూహము పన్నాడు. ఇరు పక్షములలో యుద్ధభేరీలు మోగుతున్నాయి.

అందరి కంటే దుర్మర్షణుడు విజృంభించాడు. 'కృష్ణా! మన రథము దుర్మర్షణుడి వైపు తోలుము. ముందు వాడిని చంపి ఈ రోజుయుద్ధంలో వాడిని మొదటి కబళంగా భక్షిస్తాను.' అని అన్నాడు అర్జునుడు. కృష్ణుడు అర్జునుని రథమును దుర్మర్షణుడి వైపు పోనిచ్చాడు. దుర్మర్షణుడి ఏనుగుల సైన్యము అర్జునుని చుట్టు ముట్టింది. అర్జునుడు ఒక్కడే కదా అని అతనిని తమ తమ బాణములతో ముంచెత్తారు.

అర్జునుడు విజృంభించాడు. మరుక్షణంలో రణభూమి అంతా సైనికుల తలలతో ఏనుగుల కళేబరములతో నిండిపోయింది. కౌరవ సైన్యము కూడా అర్జునుని మీద శరవర్షము కురిపించింది. అర్జునుడు వారి శరములను మధ్యలో తుంచి. దుర్మర్షుణి ఏనుగుల బలమును,

ఆశ్వికబలమును, రధికులను ముక్కముక్కలుగా నరికాడు. దుర్మర్షణుడి సేనల యొక్క ధనుస్సులు విరిగాయి. రధములు నేలకూలాయి. అర్జునుడి శరముల ధాటికి తట్టుకోలేక దుర్మర్షణుడు పారిపోయాడు. అతని మిగిలిన సైన్యములు కూడా పారిపోయాయి.

ఇంతలో తన సేనలతో దుశ్శాసనుడు అర్జునుని ఎదుర్కొన్నాడు. దుశ్శాసనుని చూడగానే అర్జునుడు కోపంతో ఊగి పోయాడు. గాండీవం సంధించాడు. ధారాపాతంగా అమ్ములవర్షం కురిపించాడు. ఏనుగులు అలాగే నిలబడిపోయాయి. వాటి మీద ఉన్న యోధుల తలలు మాత్రం తాటి పండ్ల మాదిరి తెగి పడుతున్నాయి. సైనికుల చేతులు కాళ్లు నేల మీద దొర్లు తున్నాయి.

దుశ్శాసనుడు తన సైన్యంతో సహా పారిపోతున్నాడు. అది చూచాడు అర్జునుడు. ‘దుశ్శాసనా! నిలువుము. ఎక్కడికి పారిపోతావు. నీవు పారిపోతే చావు తప్పుతుందా! ఆనాడు కురు సభలో నీ ఇష్టం వచ్చినట్టు మాట్లాడి అందరిని నొప్పించావుకదా! దానికి ఫలితం అనుభవించవా! ’ అంటూ దుశ్శాసనుని మీద పది బాణములు ప్రయోగించాడు. దుశ్శాసనుడు తిరిగి కూడా చూడకుండా ద్రోణాచార్యుని వద్దకు పారిపోయాడు.

కృష్ణుడు చెప్పగా అర్జునుడు తన గురువుగారు ద్రోణాచార్యునికి చేతులెత్తి నమస్కరించాడు.   ‘ఓ భూసురోత్తమా! నాకు నా అన్న ధర్మరాజు, బావ శ్రీకృష్ణుడు ఎలాగో మీరూ అలాగే. నా శ్రేయోభిలాషులు. మీరు మీ కుమారుడు అశ్వత్థామను ఆదరించినట్లే నన్ను కూడా ఆదరించారు. నేను ఈ రోజు మీ వ్యూహములో ప్రవేశించి సైంధవుని చంపుతాను. నన్ను దయతో కాపాడండి. నా ప్రతిజ్ఞ నెరవేరేట్టు చెయ్యండి. ’ అని ప్రార్థించాడు.

‘అర్జునా! నేను ఇక్కడ ఉండగా నీవు సైంధవుని ఎలా చంపుతావు?’ అంటూ అర్జునుని మీద బాణవర్షము కురిపించాడు. ముందు గురువుగారు బాణములు వెయ్యగానే అర్జునుడు కూడా విజృభించాడు. ద్రోణుని తొమ్మిది బాణములతో కొట్టాడు. వాటిని మధ్యలోనే త్రుంచి ద్రోణుడు అర్జునుని మీద కృష్ణుని మీద శరపరంపర కురిపించాడు. ద్రోణుడు అర్జునుని విల్లు త్రాడు తుంచాడు. అర్జునుని రథాన్ని తన బాణ వర్షముతో కప్పివేసాడు.

అర్జునుడు తన వింటి నారిని బిగించుకున్నాడు. ద్రోణాచార్యుని వదిలి అతని సైన్యమును ఎదుర్కొన్నాడు. గాండీవంనుండి

వెలువడుతున్న బాణ సమూహములు కురు సైన్యమును తుత్తునియలు చేస్తున్నాయి. ద్రోణుడు అర్జునునికి అడ్డుపడి అతని బాణములు తన సైన్యమును తాకకుండా అడ్డుకుంటున్నాడు. మరలా అర్జునుని రథమును తన బాణసమూహముతో కప్పివేసాడు.

అర్జునుడు ద్రోణుని దాటి ఒక్క అడుగు కూడా ముందుకు కదలలేక పోయాడు. అప్పుడు కృష్ణుడు అర్జునునితో ఇలా అన్నాడు. 'అర్జునా! ద్రోణుని మీద కోపం వదిలిపెట్టు. అతనిని వదిలి పెట్టు. ముందు శకట వ్యూహంలోకి ప్రవేశించు.' అని చెప్పాడు.

'అలా గే కృష్ణా! మన రథమును శకట వ్యూహము వైపుపోనిమ్ము' అన్నాడు అర్జునుడు.

తనను తప్పుకొని పోతున్న అర్జునుని చూచి ద్రోణుడు నవ్వి 'అర్జునా! ఇదేమిటయ్యా! యుద్ధం చేస్తున్నవాడిని వదిలి పక్కకు వెళతావెందుకు. శత్రువును చంపవా! ' అని అడిగాడు.

'ఆచార్యా! మీరు నాకు గురువు గారు. శత్రువు కాదు. అయినా మిమ్మల్ని ఓడించి చంపడం ఆ ఈశ్వరునికే సాధ్యం కాదు. నేనెంత! '

అంటూ పక్కకు వెళ్లాడు. అర్జునుడు, అతని చక్ర రక్షకులు యుధామన్యుడు, ఉత్తమౌజుడు శకటవ్యూహంలోకి ప్రవేశించారు.

అక్కడే ఉన్న కృతవర్మ, కాంభోజరాజు, శ్రుతాయువు అర్జునుని చూచారు. కృతవర్మ కృష్ణార్జునుల మీద ఇరవై అయిదు బాణములు ప్రయో గించాడు. అర్జునుడు కృతవర్మ ధనుస్సును విరిచాడు. కృతవర్మ మీద ఇరవై ఒక్క బాణములు వేసాడు. కృతవర్మ మరొక విల్లు తీసుకున్నాడు. అర్జునుని గుండెలకు గురిపెట్టి పది బాణములు వేసాడు.

కృష్ణుడు అర్జునునితో 'అర్జునా! కృతవర్మ మీద జాలి ఎందుకు అతనిని చంపు.' అన్నాడు.

వెంటనే అర్జునుడు కృతవర్మను మూర్ఛిల్లునట్టు చేసాడు. అర్జునుడు ముందుకుపోతున్నాడు. ఇంతలో కృతవర్మ లేచి అర్జునుని చక్రరక్షకులను అడ్డుకున్నాడు. వారుకూడా కృతవర్మ విల్లు ముక్కలు చేసారు. కృతవర్మ వేరు విల్లు తీసుకొని ఉత్తమౌజుడు, యుధామన్యుని విల్లులు రెండింటినీ త్రుంచాడు. వారు మరొక విల్లు తీసుకొని కృతవర్మ వేయు బాణములను అడ్డుకున్నారు. కాని వారు కృతవర్మను దాటి అర్జునుని చేరలేకపోయారు.

ముందుకు దూసుకుపోతున్న అర్జునుని శ్రుతాయుధుడు ఎదుర్కొన్నాడు. కృష్ణార్జునుల మీద బాణములు సంధించాడు. అర్జునుని పతాకమును తుంచాడు. అర్జునుని మీద 90 బాణములను వర్షంగా కురిపించాడు. అర్జునుడు కోపించి శ్రుతాయుధుని విల్లు తుంచి అతని గుండెలకు గురిపెట్టి ఏడు బాణములను వేసాడు. శ్రుతాయుధుడు వేరొక విల్లు తీసుకొని తొమ్మిది బాణములను అర్జునుని గుండెలకు గురి పెట్టి కొట్టాడు. అర్జునుడు శ్రుతాయుధుని సారధిని చంపాడు. అతని అశ్వములను చంపాడు. అతని శరీరం అంతా తూట్లు పడేట్లు కొట్టాడు.

శ్రుతాయుధుడు రధము దిగి భయంకరమైన తన గదను తీసుకున్నాడు. శ్రుతాయుధుడు వరుణుని కుమారుడు. ఆ గద అతనికి వరుణుడు ఇచ్చాడు. దానికి ఒక గుణము ఉంది. దానిని ధరించిన వాడు అజేయుడు. దానిని ఎవరి మీద ప్రయోగించినా అది ఎదుటి వానిని చంపుతుంది. ఆ గదను యుద్ధమునకు సిద్ధముగా లేని వాడి మీద, నిరాయుధుని మీద ప్రయోగిస్తే, అది వాడిని చంపడానికి బదులు, తిరిగి వచ్చి దానిని విసిరిన వాడిని చంపుతుంది.

ఆవేశంలో ఈ విషయం శ్రుతాయుధునకు గుర్తు రాలేదు. ఆ గదను శ్రీ కృష్ణుని మీద ప్రయోగించాడు. కేవలం సారథిగా ఉన్న శ్రీకృష్ణుని ఆ గద ఏమీ చెయ్యలేక పోయింది. తిరిగి వచ్చి శ్రుతాయుధుని వధించింది. అది చూచిన అతని సైన్యము పారిపోయింది.

ఆసమయంలో అక్కడే ఉన్న కాంభోజరాజు అర్జునుని ఎదుర్కొన్నాడు. అర్జునుడు కాంభోజరాజు ఒకరి మీద ఒకరు శరప్రయోగం చేసుకున్నారు. అర్జునుడు అతని సారథిని, హయములను చంపాడు. అతని విల్లు విరిచాడు. అతని కేతనము విరుగ గొట్టాడు. పదునైన నారసములతో అతని గుండెలు పగుల గొట్టాడు. ఆ దెబ్బకు కాంభోజరాజు నేలకూలి మరణించాడు.

కాంభోజరాజు మరణించగానే, శూరసేనుడుచ శిబి, వసాతి మొదలగు మహారాజులు అర్జునుని చుట్టుముట్టారు. అర్జునుడు తన బాణములతో వారి నందరినీ యమలోకానికి పంపాడు. ఇంతలో శ్రుతాయువు, ఆయుతా యువు అర్జునుని మీద బాణపరంపర కురిపించారు. అర్జునుడు ఇంద్రాస్త్రము ప్రయోగించాడు. శ్రుతాయుడు, ఆయుతాయువు మరణించారు.

ఇదిచూచిన సుయోధనుని ఆదేశము మేరకు, కళింగులు, దాక్షిణాత్యులు, ఆటవికులు కలిసి వారి వారి గజబలములతో అర్జునుని ఎదుర్కొన్నారు. అప్పుడు అర్జునుడు ఆ ఏనుగుల సమూహమును చించి చెండాడాడు. తొండములు , కాళ్లు తెగిన ఏనుగులు, మావటీ వాళ్లు నేల మీద పడి దొర్లుతున్నారు.

యవనుడు, పారదులు, శకులు మొదలగు వారు అర్జునుని ఎదుర్కొన్నారు. వారినందరినీ తన బాణపరంపరతో అర్జునుడు అంతమొందించాడు.

అంబష్ట దేశపు రాజు శ్రుతాయువు అర్జునుని ఎదుర్కొన్నాడు. అర్జునుడు శ్రుతాయువు వింటిని విరిచాడు. హయములను చంపాడు. శ్రుతాయువు తన గదతో శ్రీ కృష్ణుని కొట్టాడు. అర్జునుడు ఆ గదను విరగ్గొట్టాడు. మరొక బాణముతో శ్రుతాయువు తల తెగ నరికాడు.

అర్జునుని పరాక్రమమును చూచిన సుయోధనుడు ద్రోణుడి వద్దకు పోయి 'ఆచార్యా! నిన్నుకూడా లక్ష్యపెట్టకుండా అర్జునుడు నిన్ను దాటి వెళ్లాడు. అందరినీ చంపుతున్నాడు. మీరు ఏమీ చెయ్యడం లేదు. అర్జునుని వంక కూడా చూడటం లేదు. తమరు నాకు ఇచ్చిన

వరం ఏమైనట్టు? సైంధవుడు మిమ్ము నమ్ముకొని ఎచ్చటకూ పోకుండా నిలిచాడు. కాని మీరు అతనిని రక్షించు ప్రయత్నం చెయ్యటం లేదు. ఎందుకని? అర్జునుని చేతిలో అతని చావు చూడాలనా? అసలే మీరు మనుషులేనా! అని అనుమానం వస్తూ ఉంది. అటు చూడండి. సైంధవునికి అండగా ఉండి రక్షిస్తున్న రధికులందరూ పారిపోతున్నారు. నా మనసుకు చాలా బాధగా ఉండి ఇలా మాట్లాడు తున్నాను. దయచేసి సైంధవుని రక్షించండి. ’ అని ప్రార్థించాడు.

ద్రోణుడు సుయోధనుని చూచి నవ్వి ‘సుయోధనా! నీ మాటలకు అశ్వత్థామ మాటలకు నేను కోపిస్తానా! శ్రీకృష్ణుని తలంపు కంటే అతని గుర్రాలు వేగంగాపరుగెత్తుతున్నాయి. వెనక నున్న అర్జునుడు అంత కంటే వేగంగా బాణాలు వేస్తున్నాడు వాటిని నేను ఆపగలనా! ఇంకొక మాట. నేను ఈ స్థానం విడిచి అర్జునుని వెంట బడితే, ఇక్కడ సైన్యం అల్లకల్లోలం అవుతుంది. అప్పుడు సైంధవుని కాపాడటం కష్టం. అందుకని నేను సేనా ముఖం నుండి కదలడం లేదు. పైగా నేను ధర్మరాజును బంధిస్తానని చెప్పాను. ఆ తరుణం కోసం వేచి ఉన్నాను. నేనా వృద్ధుడిని. వడి వడి గా పరుగెత్తలేను. నువ్వు అర్జునుడు సమవయస్కులు. అందువలన నువ్వు అర్జునుని ఎదుర్కొని పోరాడు.’ అని చెప్పాడు ద్రోణుడు.

‘ఆచార్యా! నిన్ను కృతవర్మను గెలిచి ముందుకు దూసుకుపోతున్న అర్జునుని ఎదుర్కోనడం సామాన్యమా చెప్పు. తమరు చెబుతున్నారు కాబట్టి నేను పోయి అర్జునుని ఎదుర్కొంటాను.’ అని అన్నాడు సుయోధనుడు. ఆ మాటలకు సంతోషించాడు ద్రోణుడు.

‘సుయోధనా! నీకు కవచధారణ విద్యను ఉపదేశిస్తాను. ఈ కవచధారణతో నీవు రక్షింప బడతావు. అర్జునుడు వేసిన శరములు నీ ఒంటిని తాకవు’ అని ఒక బంగారు కవచము మీద కవచధారణ శక్తిని ఆవహింపచేసాడు ద్రోణుడు. ఆ కవచమును సుయోధనునికి ఇచ్చాడు.

‘సుయోధనా! తొలుత ఈ కవచ ధారణ విద్యను దేవతల సంరక్షణార్ధము బ్రహ్మదేవుడు దేవేంద్రునికి ఇచ్చాడు. దేవేంద్రుడు దానిని అంగిరసునకు ఇచ్చాడు. అంగిరసుడు బృహస్పతికి, బృహస్పతి అగ్నివేశునకు, అగ్నివేశుడు దానిని ద్రోణునికి అంటే నాకు ఇచ్చాడు. దానిని ఇప్పుడు నేను నీకు ఇస్తున్నాను. ఇది ధరించి విజయుడవు కమ్ము’ అని దీవించాడు. సుయోధనుడు ఆ కవచ ధారణ చేసి అర్జునునితో యుద్ధ ము నకు సన్నద్ధమయ్యాడు.

కురు పాండవ సైన్యములు ఒకరికి ఒకరు తీసిపోకుండా పోరాడు తున్నాయి. పోరు ఘోరమయింది. ద్రోణుడు, ధృష్టద్యుమ్నులు. ఒకరితో ఒకరు యుద్ధం చేస్తున్నారు. ధృష్టద్యుమ్నుని పరాక్రమానికి కౌరవ సేనలు పీనుగు పెంటలవుతున్నాయి. అతని ముందు నిలిచి యుద్ధం చేయుటకు ఎవ్వరికీ ధైర్యం చిక్కడం లేదు.

ఇది చూచి ద్రోణుడు మహా కోపంతో పాంచాల, కేకయ సేనలను ఎదుర్కొన్నాడు. ఇంతలో తన సోదరులతో సహా ధర్మరాజు ధృష్టద్యుమ్నునికి సాయంగా వచ్చాడు. వాళ్లను చూచి, వికర్ణుడు, వివింశతి, చిత్ర సేనుడు భీముని, బాహ్లికుడు ఉప పాండవులను, దుశ్శాసనుడు సాత్యకిని, శకుని నకుల సహదేవులను, సోమదత్తుడు శిఖండిని, అలంబసుడు ఘటోత్కచుని ఎదుర్కొన్నారు.

శల్యుడు మాత్రం సైంధవుని పక్కనే ఉండి అతనిని రక్షిస్తున్నాడు. కాని చేతులు ఊరుకోక అక్కడే ఉన్న ధర్మరాజును ఎదు ర్కొన్నాడు. దుశ్శాసనుడు సాత్యకిని మూర్ఛపోయేట్టు కొట్టాడు. కాని వెంటనే సాత్యకి తేరుకొని దుశ్శాసనుని తరిమి తరిమి కొట్టాడు. నకుల సహదేవుల పరాక్రమానికి తట్టుకోలేక శకుని పరుగెత్తిపోయి ద్రోణుని వెనక

దాక్కున్నాడు. ద్రోణుడు ధృష్టద్యుమ్నుని, భీముని ధర్మరాజును ఎదుర్కొన్నాడు.

కురు పాండసైన్యములు ఆ విధంగా ఘోరంగా పోరుతుంటే విరిగిన రథములు, ధనుస్తులు, సైనికుల చేతులు, కాళ్లు, చచ్చి పడిన గుర్రములు ఏనుగులు కుప్పలు కుప్పలుగా రణరంగమంతా పడి ఉన్నాయి. ద్రోణుడు తాను పన్నిన శకట వ్యూహము చెదర కుండా కాపాడుతున్నాడు.

ఇంతలో ధృష్టద్యుమ్నుడు తన రథమును ద్రోణుని రథముతో ఢీ కొట్టాడు. వెంటనే తన కత్తి, డాలు తీసుకొని తన రథము మీద ఉండి ద్రోణుని రథము మీదికి దుమికాడు. క్షణమాత్రములో జరిగిన ~~ఈ~~ పరిణామ మునకు జంకక ద్రోణుడు ధృష్టద్యుమ్నుని కత్తిని ముక్కలు చేసాడు. డాలును విరిచాడు. అతని రథసారధిని, రథమునకు కట్టిన గుర్రములను చంపాడు. ధృష్టద్యుమ్నుని కేతనము విరిచాడు. ధృష్టద్యుమ్నుని మీదికి ఒక క్రూర నారసము ప్రయోగించాడు. దానిని సాత్యకి మధ్యలోనే ఖండించాడు. ధృష్టద్యుమ్నుని రక్షించాడు. ధృష్టద్యుమ్నుని రథం ఎక్కాడు. ఆ ఇరువురూ అక్కడి నుండి పక్కకు తప్పుకున్నారు.

చేతికి చిక్కిన ధృష్టద్యుమ్నుని తప్పించినందుకు సాత్యకి మీద ద్రోణునికి విపరీతంగా కోపం వచ్చింది. వెంటనే ద్రోణుడు సాత్యకి మీదికి దూకాడు. సాత్యకి కూడా తనరథమును ద్రోణుని మీదికి పోనిచ్చాడు. ద్రోణుడు సాత్యకి ఒకరితో ఒకరు ఘోరంగా యుద్ధం చేస్తున్నారు. ఆ యుద్ధంలో కేతనములు విరుగుతున్నాయి. రథములు కూలుతున్నాయి. సైనికుల శరీరాలు నేలమీద దొర్లుతున్నాయి.

అప్పుడు సాత్యకి ద్రోణుని విల్లు విరిచాడు.ద్రోణుడు మరొక విల్లు తీసుకొని సంధించే లోపల దానినీ విరిచాడు సాత్యకి. ఆ ప్రకారం ద్రోణుడు ఎన్ని విల్లులు తీసుకున్నా వాటిని అన్ని విరిచాడు సాత్యకి. పట్టువీడని ద్రోణుడు మరొక విల్లు తీసుకొని అమిత వేగంగా బాణములు సాత్యకిమీద ప్రయోగిం చాడు. వాటిని అన్నింటిని తుత్తునియలు చేసాడు సాత్యకి. ఇది పనికాదని ద్రోణుడు ఆగ్నేయాస్త్రము ప్రయోగించాడు. అది ప్రళయభీకర జ్వాలలతో ఆకాశం అంతా నిండుకుంది. ఇంతలో సాత్యకి వారుణాస్త్రము వేసి ఆగ్నేయాస్త్రమును నిర్వీర్యము చేసాడు.

ఇంతలో ధర్మరాజు, భీముడు, నకులుడు, సహదేవుడు సాత్యకికి బాసటగా నిలిచి యుద్ధం చేస్తున్నారు. దుశ్శాసనుడు మొదలగు వారు ద్రోణునికి బాసటగా నిల్చి యుద్ధం చేస్తున్నారు.

అక్కడ అర్జునుడు తాను వెళ్లే మార్గంలో సైనికులను హతమారుస్తూ సైంధవుని కోసం ముందుకు దూసుకు వెళ్తున్నాడు. ఇంతలో విందాను విందులు తమ తమ సైన్యములతో అర్జునుని చుట్టుముట్టారు. అర్జునుని మీద, కృష్ణుని మీద శరవర్షము కురిపించసాగారు. అర్జునుడు వారి ధనుస్సులను విరిచి. వారి పతాకములను విరగగొట్టి, వారి రధాశ్వములను చంపాడు. ముందుగా ఒక బల్లెముతో విందుని తల తెగ నరికాడు.

అన్నగారి మరణము చూచి కోపంతో ఊగిపోయాడు అనువిందుడు. అనువిందుడు తన గదను తీసుకున్నాడు. రధం దిగాడు. వేగంగా అర్జునుని రధం సమీపించి తన గదను శ్రీకృష్ణుని మీదికి విసిరాడు. అర్జునుడు ఆ గదను విరిచాడు. మరొక బాణముతో అనువిందుని శిరస్సు ఖండించాడు. విందాను విందులు మరణించగానే వారి సేనలు అర్జునుని చుట్టుముట్టాయి. అర్జునుడు వారినందరినీ తన శరాఘాతములతో తరిమి తరిమి కొట్టాడు.

అప్పటికి అర్జునుడు అలసి పోయాడు. రథాశ్వములు కూడా అలిసి పోయాయి. సైంధవుడు కనుచూపు మేరలో కనిపించడం లేదు. ఈ పరిస్థితి చూచి కౌరవ సేనలు సింహనాదాలు చేస్తూ పాండవ సేనలను తరుము తున్నాయి.

'కృష్ణా! నేను వీరిని నిలువరిస్తాను. నీవు రథమును ఆపి గుర్రము లకు విశ్రాంతినిమ్ము' అని అన్నాడు. అర్జునుడు రథము దిగి గాండీవముతో కౌరవ సేనల ఎదురుగా నిలబడ్డాడు. ఇదే అదననుకొని కౌరవ యోధులు అర్జునుని మీద బాణ వర్షము కురిపించారు. వాటిని మధ్యలో తుంచి, అర్జునుడు వారి మీద శరప్రయోగం చేసాడు. సముద్ర తరంగముల వలె తన మీదికి వస్తున్న కౌరవ సేనలను చెలియలి కట్ట వలె నిలువరిస్తున్నాడు అర్జునుడు. అర్జునుడు తన భల్ల బాణములతో రథములను ముక్కలు చేస్తున్నాడు. అర్ధ చంద్ర బాణములతో ఏనుగులను చంపుతున్నాడు. క్రూర నారాచములతో హయములను నేలబడదోస్తున్నాడు. రణరంగమంతా మాంస ఖండముల తోనూ, తెగి పడిన తలలతోనూ ఏనుగుల, అశ్వముల కళేబరములతో నిండిపోయింది.

అప్పుడు కృష్ణుడు అర్జునునితో 'అర్జునా! మన గుర్రములు సేద దీరాయి కాని వాటికి దాహం వేస్తూ ఉంది. అవి నీరు తాగితే గాని తెప్పరిల్లవు ఎలాగా!' అని అడిగాడు.

'దానికేముంది కృష్ణా! ఇదుగో! ఇప్పుడు ఇక్కడే నీరు తెప్పిస్తాను' అని అక్కడి కక్కడే భూమిని చీల్చి, ఒక కొలను ఏర్పరిచి, దానిని నీటితో నింపాడు. అది చూచి కౌరవ సేనలు ఆశ్చర్యపోయారు. శ్రీకృష్ణుడు అర్జునుని ప్రశంసించి, రధాశ్వములను నీరు త్రావించాడు. తరువాత వాటిని రధమునకు కట్టి రధము సిద్ధం చేసాడు. అర్జునుడు రధం ఎక్కాడు. కృష్ణుడు నొగల మీద కూర్చున్నాడు.

అంతలో దూరంగా సుయోధనుడు కనిపించాడు. కృష్ణుడు రధం సుయోధనుని వంకకుపోనిచ్చాడు. అది చూచిన కౌరవ యోధులు తమలో తాము ఇలా అనుకున్నారు. 'ఇప్పటిదాకా కౌరవ సేనలను పీనుగు పెంటలు చేసాడు. ఇప్పుడు సుయోధనుని మీదికి వెళుతున్నాడు. ఏమవుతుందో ఏమో' అని అనుకుంటున్నారు. అర్జునుని ఎదుర్కొనే వీరుడే లేకపోయాడు. ఇంతలో పొద్దు వాలడం గమనించారు. పాంచజన్య దేవదత్తములు పూరించారు. ఆ ధ్వనికి కౌరవ రాజుల గుండెలు జారి

పోయాయి. సైంధవుని సంగతి దేవుడెరుగు తమ ప్రాణాలు రక్షించు కోవాలి అని సైంధవుని రక్షణ వలయం నుండి తొలగిపోయారు.

'కృష్ణా! అదుగో సైంధవుడు. వాడికి చుట్టు కృపాచార్యుడు, శల్యుడు, అశ్వత్థామ, బాహ్లికుడు, కర్ణుడు, కర్ణుని కుమారులు రక్షణగా నిల్చి ఉన్నారు. వీళ్లందరూ సైంధవుడిని ఏమి రక్షిస్తారు. వాడి చావు నా చేతిలో మూడింది . వీ రే కాదు, దేవతలు దండెత్తి వచ్చినా ఈరోజు పొద్దు కుంకేలోపల వీడిని చంపి తీరుతాను.' అని అన్నాడు అర్జునుడు.

అమిత శౌర్యంతో దూసుకువస్తున్న అర్జునుని చూచి కౌరవ యోధులు సైంధవుని మీద ఆశలు వదులుకున్నారు. అర్జునునికి సైంధవుడు కనపడ్డాడు. అర్జునుడు సింహనాదం చేసాడు. సైంధవుని వైపు రథం పోనిచ్చాడు కృష్ణుడు. ఇంతలో ద్రోణుడు ఇచ్చిన కవచధారణతో భయం తొలగిన సుయోధనుడు అర్జునుడిని ఎదుర్కొన్నాడు.

సుయోధనుడు అర్జునుని ఎదుర్కొనడం చూచి కౌరవ సేన ఉత్సాహంతో అర్జునుని చుట్టుముట్టారు. ఆ విధంగా తమ ఎదుట నిలిచిన సుయోధనుని చూచి కృష్ణుడు అర్జునునితో ఇలాఅన్నాడు.

'అర్జునా! ఈ సుయోధనుడు మన మీద నిరంతర శత్రుత్వముతో, కోపంగా ఉన్నాడు. ఇప్పుడు మనకు, సుయోధనునికి మధ్య జరిగే జూదంలో సైంధవుడు పందెం గా ఉన్నాడు. ఈ సుయోధనుని జయించి అతనికి మనమీద ఉన్న కోపం నిర్మూలించు. అసలు మీకు కలిగిన ఆపదలకు అన్నింటికి మూలకారణము ఈ సుయోధనుడే. ధర్మరాజును మాయా ద్యూతంలో ఓడించి అతనిని అవమానించిన పాపాత్ముడు ఇతడే. మీ భార్య ద్రౌపదిని నిండుకొలువులో మానభంగమొనరించిన దురాత్ముడు వీడే. వీడికి నీ పరాక్రమము రుచి చూపించు. ఇది నీకు శుభం చేకూరుస్తుంది.

అర్జునా! నీ పరాక్రమము తెలిస్తే వీడి నీ జోలికి రాడు. వీడు నీ ఎదుటికి రావడం మనకు దైవమిచ్చిన వరం. దీనిని సద్వినియోగం చేసుకో. వీడి తల వెంటనే నరుకు. వీడు చస్తే కాని మన పీడ వదలదు.

అర్జునా! వీడు నీ ఎదురుగా నిల్చి నీ గాండీవానికి ఎర గావడం నీ పూర్వజన్మ సుకృతము. సందే హించకు. ఈ సుయోధనుడు మరణించగానే అతని సైన్యము చెదరిపోతుంది. మనము సైంధవుని తరిమి తరిమి చంపవచ్చు.' అని పలికాడు కృష్ణుడు.

'కృష్ణా! ఇతడు మమ్ములను, ద్రౌపదిని పెట్టిన కష్టములు ఎలా మరిచిపోతాను. సత్వరమే వీడిని చంపి మా పగ తీర్చుకుంటాను. కృష్ణా! మన రథములు సుయోధనునికి ఎదురుగా తోలుము.' అని అన్నాడు.

సుయోధనుడు కూడా అమితమైన గర్వంతో అర్జునునికి ఎదురుగా వెళ్లాడు. కృష్ణార్జునులు తమ తమ శంఖములు పూరించారు. కృష్ణార్జునుల ఆవేశాన్ని కనులారా చూచిన కౌరవసైనికులు ఈరోజు సుయోధనుడు అర్జునుని చేతిలో చచ్చాడు అని అనుకున్నారు.

సుయోధనుడు అర్జునుని చూచి 'ఓ అర్జునా! నీ వద్ద దివ్యాస్త్రములు ఉన్నవి కదా అని ఇప్పటిదాకా విర్రవీగుతున్నావు. ఈ రోజుతో ఆ పేరు చెల్లిపోయింది. నీ బలము, కృష్ణుని నేర్పరితనము చూచుటకు నీతో యుద్ధానికి వచ్చాను. నీవు నిజంగా పాండురాజుకు పుట్టిన వాడివైతే నీ శౌర్యము ప్రతాపము, నీ అస్త్ర కౌశలము చూపించు.' అని అతి క్రూరమైన నారాచములు అర్జునుని మీద ప్రయోగించాడు సుయోధనుడు. నాలుగు బాణములతో అర్జునుని హయములను కొట్టాడు. పది బాణములతో కృష్ణుని కొట్టాడు.

అది చూచి కోపంతో ఊగిపోయాడు అర్జునుడు. సుయోధనుని మీద 14 నిశితములైన బాణములను ప్రయోగించాడు. ఆ బాణములు సుయో ధనుని శరీరము తాకి కిందపడుతున్నాయి. అర్జునుడు మరలా 21 బాణ ములు ప్రయోగించాడు. అవి కూడా వ్యర్థమయ్యాయి. ఇది చూచాడు కృష్ణుడు.

'అర్జునా! ఏమిటీ నీ శరములు అన్ని వ్యర్థమవుతున్నాయి. ఆశ్చర్యంగా ఉందే? ఏమి కారణము? నీ చేతులలో బలం తగ్గిందా? లేక నీ శర కౌశలము చచ్చిపోయిందా? నిజం చెప్పు! అర్జునా! ఏమయింది. నీవు వదిలిన ఒక్కొక్క బాణము పిడుగు పాటు మాదిరి శత్రువులను తునుమాడుతుందే! ఇదేమిటి నీ శరములు అన్ని నిర్వీర్యమవుతున్నయి. నాకు విస్మయము, కలత రెండూ కలుగుతున్నాయి.' అని అన్నాడు కృష్ణుడు.

'కృష్ణా! నా చేతిలో బలము తగ్గలేదు. నా శరముల వాడి వేడి తరగ లేదు. ఇది కవచధారణ విద్య. ఇది ఒక్క ద్రోణుని మాత్రము తెలియును. దానిని నాకు మాత్రం నేర్పాడు. ఇప్పుడు సుయోధనునికి నేర్పాడు. ఇదంతా కవచధారణ ప్రభావమే కాని వేరు కాదు. ఆ కవచము బేధించుటకు ఎవరికీ తరము కాదు.

కాని కృష్ణా! వీడు కవచము మాత్రం తొడుక్కున్నాడు కాని దాని గురించి సుయోధనునికి ఏమీ తెలియదు. నువ్వు చూస్తూ ఉండు. నా గాండీవము శక్తి, నా పరాక్రమము చూడు. సుయోధనుడు కవచధారణ చేసినప్పటికినీ వాడిని ముప్పుతిప్పలు పెడతాను.

కృష్ణా! అంగిరసుడు దేవేంద్రునికి ఒక మహాస్త్రము ఇచ్చాడు. దానిని దేవేంద్రుడు నాకు ఇచ్చాడు. అది నిఖిలకవచభేద్యము. అంటే ఎటువంటి కవచమునైనా అది చీలుస్తుంది. దానికి తిరుగులేదు. నేను సుయోధనుని మీద ఆ మహాస్త్రము ప్రయోగించి అతడు తొడుక్కున్న కవచమును చీలుస్తాను.' అని పలికాడు.

వెంటనే అర్జునుడు తనకు దేవేంద్రుడు ఇచ్చిన మహాస్త్రాన్ని గాండీవం లో సంధించాడు. మంత్రం జపించాడు. ఇది చూచాడు అశ్వత్థామ. రాబోయే ప్రమాదాన్ని పసికట్టాడు. వెంటనే ఆ మహాస్త్రము ప్రయోగించక ముందే తన బాణంతో ఆ మహాస్త్రమును తుత్తునియలు చేసాడు. అర్జునుడు హతాశు డయ్యాడు. కృష్ణుని వంక చూచాడు.

'కృష్ణా! అశ్వత్థామ నా మహాస్త్రమును నిర్వీర్యము చేసాడు. దానిని మరల ప్రయోగిస్తే నాకే కీడు చేస్తుంది. నేను నా అస్త్రములనే

నమ్ముకుంటాను.' అని అంటూ ఉండగానే సుయోధనుడు ఒక్కొక్కరిని తొమ్మిదేసి బాణముల చొప్పున కృష్ణార్జునులను కొట్టాడు. సింహనాదం చేసాడు.

అర్జునునికి కోపం వచ్చింది. ఇంక ఉపేక్షించి లాభం లేదనుకున్నాడు. సుయోధనుని సారధిని, రధాశ్వములను చంపాడు. అతని కేతనం విరిచాడు. అతని అరిచేతులలో బాణములు గుచ్చాడు. గాయపడ్డ సుయోధనుడు ఖిన్నుడయ్యాడు. ఈ కవచం బాగులేదని దానిని విడిచి మరో కవచం తొడుక్కున్నాడు. ఇది చూచిన అతని సైన్యాధిపతులు ముందుకు దూకి అర్జునుని చుట్టుముట్టారు.

అర్జునుడు విజృంభించాడు. రధములు విరుగుతున్నాయి. అశ్వములు నేలకూలుతున్నాయి. ఏనుగుల కుంభస్థలములు పగులుతున్నాయి. సైనికుల తలలు బంతుల్లా ఎగురుతున్నాయి. రణరంగమంతా భీభత్సంగా తయార యింది. కౌరవసైన్యం భయంతో పారిపోయింది. ఇంతలో సింధురాజు అయిన సైంధవుని రక్షిస్తున్న సైన్యము సింహనాదాలు చేసారు. వారి ఉత్సాహాన్ని గమనించాడు అర్జునుడు. సుయోధనుని మీదికి తన రధం పోనిచ్చాడు.

ఇంతలో సుయోధనునికి రక్షణగా ఉన్న ఎనిమిది మంది యోధులు కృష్ణార్జునుల మీదికి వచ్చారు. ఆ ఎనిమిది మంది వృషసేనుడు, శలుడు, కృపాచార్యుడు, కర్ణుడు, అశ్వత్థామ, శల్యుడు, భూరిశ్రవసుడు మొదలగువారు. ఈ ఎనిమిది మంది ఒక్కుమ్మడి అర్జునుని మీదికి దూకి అతనిని తరమ సాగారు. అప్పుడు అర్జునుడు తన దేవదత్తమును పూరించాడు. ఆ యోధులను దాటుకొని సైంధవుడు ఉన్న దిక్కుకు పోతున్నాడు.

అది గమనించి మిగిలిన వారు అర్జునుని మీద శరవృష్టి కురిపించారు. అశ్వత్థామ రెచ్చిపోయాడు. 73 బాణములతో కృష్ణుని, మూడు బాణములతో అర్జునుని కొట్టాడు. అర్జునుని కేతనమును విరిచాడు. అర్జునుడు కోపించి 106 బాణములను అశ్వత్థామ మీద ప్రయోగించాడు. పది బాణములతో కర్ణుని కొట్టాడు. వృషసేనుని మీద మూడు బాణములు ప్రయోగించాడు. ఒకే ఒక బాణంతో శల్యుని విల్లు విరిచాడు. శల్యుడు మరొక విల్లు తీసు కున్నాడు. అర్జునుని మీద తొమ్మిది బాణములు ప్రయోగించాడు. కర్ణుడు 32 బాణములు, భూరిశ్రవసుడు, వృషసేనుడు 5బాణములు, కృపాచార్యుడు 10 బాణములు, అశ్వత్థామ 60 బాణములు అర్జునుని మీద ప్రయోగించారు. అంతే కాకుండా అనేక దివ్యాస్త్రములు కృష్ణార్జునుల మీద ప్రయోగించారు.

సైంధవుడు వారి చాటున నిలబడి తన వంతుగా 73 బాణములు అర్జునుని మీద వదిలాడు.

ఇది చూచి అర్జునునికి కోపం, నవ్వు ఒకేసారి వచ్చాయి. కర్ణుని మీద 12బాణములు, అతని కుమారుడిమీద 3 బాణములు ప్రయోగించాడు. ఒకే ఒక బాణంతో శల్యుని విల్లు తుంచాడు. వెంటనే తొమ్మిది బాణములతో శల్యుని కొట్టాడు. 3 బాణములతో భూరిశ్రవసుని, 8 బాణములతో అశ్వత్థామను, 22 బాణములతో కృపాచార్యుని, నొప్పించాడు. మరొక 20 బాణములు అశ్వత్థామ శరీరం అంతా గుచ్చాడు.

సైంధవుడు కనపడినప్పుడల్లా అతని మీద బాణప్రయోగం చేస్తున్నాడు. సైంధవుడు అర్జునుని కంటపడకుండా వారి వెనుక దాక్కుంటున్నాడు. చెదిరి పోయిన కౌరవ సైన్యము ఒకరికి ఒకరు ధైర్యం చెప్పుకుంటూ ఒక చోట కూడు కొని అర్జునుని చుట్టుముట్టారు. అర్జునుడు వారి నందరినీ తన బాణములకు ఎరగా వేసాడు.

(ఇక్కడ తిక్కన, పాండవ, కౌరవ యోధుల కేతనముల గురించి చెప్పాడు. అర్జునునికి హను మంతుడు(కపిధ్వజము), అశ్వత్థామకు సింహము దాని తోక, కృపాచార్యునికి ఎద్దు, కర్ణునికి ఏనుగు, వృ షసేనునికి పెద్ద నెమలి, శల్యునికి హలము (నాగేలు అనగా ప్లౌ) శలుడికి

బంగారు రంగులో ఉన్న ఏనుగు, భూరిశ్రవసునికి రత్నాలు పొదిగిన యూపస్థంభము ... యూపస్థంభమనగా యజ్ఞములు చేసే టప్పుడు ఇదివరకు మేకలను బలి ఇచ్చేవాళ్లు. ఆ మేకలను ఊపస్థంబమునకు కట్టేవాళ్లు......అంటే బలిపశువును కట్టే స్థంభము అని అర్ధము, సైంధవునికి వెండి రంగులో ఉన్న వరాహము, సుయోధనునికి భయంకరమైన సర్పము దాని పడగ, కేతనములుగా ఉన్నాయి.)

అర్జునుడు ఉన్న చోట ఇలా ఉంటే. అక్కడ ధర్మరాజు, ద్రోణుడు ఉన్న రణ రంగమున పరిస్థితి భయంకరంగా ఉంది. యుద్ధం ఘోరంగా సాగుతూ ఉంది. ఆ యుద్ధంలో బృహత్ క్షత్రుడిని క్షేమధూర్తి, ధృష్టకేతుడిని వీర ధన్వుడు, నకులుడిని కర్ణుడు, సహదేవుడిని దుర్ముఖుడు, సాత్యకిని వ్యాఘ్రదత్తుడు ఎదుర్కొని వారితో యుద్ధం చేస్తున్నారు. శల్యుడు మాత్రం అటు శకట వ్యూహం దగ్గర నుండి ఇటు పద్మవ్యూహం దాకా అటు ఇటు తిరుగుతున్నాడు. మధ్యలో ఉపపాండవులతో యుద్ధంచేస్తున్నాడు.

అలంబసుడు భీమసేనుని ఎదుర్కొన్నాడు. ద్రోణాచార్యుడు ధర్మరాజుతో యుద్ధం చేస్తున్నాడు. ధర్మరాజు ద్రోణాచార్యుని శరీరములో 90 బాణము లను గుచ్చాడు. ద్రోణుడు 25 బాణములు ధర్మరాజు గుండెలకు గురిపెట్టి కొట్టాడు. ద్రోణుడు తన బాణములతో ధర్మరాజు

రథమును ముంచెత్తాడు. ధర్మజుడు ద్రోణుడు వేసిన బాణములను నిర్వీర్యము చేసాడు. ద్రోణుడు కోపించి ధర్మజుని విల్లు తుంచాడు.

అది చూచిన వారందరూ ఈ రోజు ధర్మరాజు ద్రోణుని చేతిలో చిక్కిబందీ అయ్యాడు అని అనుకున్నారు. కాని ధర్మరాజు మరొక విల్లు తీసుకొని విజృంభించి ద్రోణుడు వేసిన బాణములనన్నింటినీ తుంచాడు. వెంటనే ద్రోణుని మీద శక్తి ఆయుధమును ప్రయోగించాడు. ధర్మరాజు ప్రయోగించిన శక్తి ఆచార్యుని దహించి వేస్తుంది అని అందరూ ఆశ్చర్యంగా చూస్తున్నారు.

ద్రోణుడు ఆ శక్తిని ఎదుర్కొనడానికి బ్రహ్మాస్త్రమును ప్రయోగించాడు. ద్రోణుడు ప్రయోగించిన బ్రహ్మాస్త్రము ధర్మజుడు ప్రయోగించిన శక్తిని నిర్వీర్యము చేసింది. తిరిగి ఆ బ్రహ్మాస్త్రము ధర్మజుని వంకకు దూసుకుపోతూ ఉంది. ధర్మజుడు మరొక బ్రహ్మాస్త్రము ప్రయోగించి ద్రోణుడు ప్రయోగించిన బ్రహ్మాస్త్రమును నిర్వీర్యము చేసాడు. ధర్మజుడు ద్రోణుడి శరీరము మీద ఐదు బాణములను నాటాడు. ద్రోణుని విల్లు తుంచాడు. ద్రోణుడు ధర్మజుని మీదికి తన గదాయుధము విసిరాడు. ధర్మజుడు కూడా తన గదాయుధమును విసిరాడు. రెండుగదలు ఒకదానితో ఒకటి కొట్టుకొని నేలకూలాయి.

ద్రోణుడు ధర్మరాజు రథము విరగ్గొట్టాడు. సారథిని చంపాడు. రథాశ్వములను చంపాడు. ధర్మరాజు విరిగిన రథము దిగి నిరాయుధుడై చేతులెత్తి నిల్చున్నాడు. ద్రోణుడిలో దయార్ధ్రరసము పెల్లుబికింది. ధర్మజుని చంపడానికి చేతులు రాలేదు. కాని ఆ కోపం చల్లారడానికి పక్కనే పాండవ బలములను కసిదీరా చంపాడు. ఇది చూచిన వారందరూ ధర్మరాజును ద్రోణుడు తప్పకుండా పట్టుకొని బందీ చేస్తాడు అని అనుకుంటూ ఉన్నంతలో ధర్మరాజు పరుగెత్తుకుంటూ వెళ్లి తన తమ్ముడు సహదేవుని రథం ఎక్కాడు. సహదేవుడు ధర్మరాజుతో సహా తన రథమును దూరంగా తీసుకొని వెళ్లాడు.

క్షేమధూర్తి అనే వాడు బృహత్క్షత్రుని వింటిని త్రుంచాడు. అతడు వేరొక వింటిని తీసుకొని క్షేమధూర్తి యొక్క రథాశ్వము లను చంపాడు. అతని కేతనము కూల్చాడు. సారథిని చంపాడు. మరొక బాణంతో క్షేమధూర్తి తలను నరికాడు.

ఇంతలో త్రిగర్తదేశాధిపతి వీరధన్వుడు ధృష్టకేతు యొక్క ధనుస్సు విరిచాడు. మరొక బాణంతో అతనిని చంపాడు. సహదేవుడు మరల రణ రంగమునకు తిరిగి వచ్చాడు. సుయోధనుని తమ్ముడు దుర్ముఖిని ఎదు ర్కొన్నాడు అతని రథాశ్వములను, సారథిని చంపాడు.

అతని శరీరము మీద 5 బాణములను గుచ్చాడు. దుర్ముఖి వెంటనే పక్కనే ఉన్న త్రిగర్త రాజ కుమారుడు నిరమిత్రుడి రథము మీదికి దూకి పారిపోయాడు. అది చూచి పాండవ సైన్యం హర్షధ్వానాలు చేసింది. కాని సహదేవుడు వారిని వదిలి పెట్టలేదు. నిరమిత్రుడిని తరిమి తరిమి చంపాడు.

వికర్ణుడు నకులుడి తో తలపడ్డాడు. కాని ఎక్కువసేపు నిలబడలేక పారిపోయాడు. వ్యాఘ్రదత్తుడు సాత్యకితో తలపడి అతనిని తన బాణ వర్షములో ముంచాడు. సాత్యకి కోపించి అతని సారధిని, రథాశ్వములను చంపాడు. వ్యాఘ్రదత్తుని తల నరికాడు.

శల్యుడు ద్రౌపదీ పుత్రులైన ఉప పాండవులను ఎదుర్కొన్నాడు, ఒక్కొక్కరిని ఐదేసిబాణములతో నొప్పించాడు. ఉపపాండవులందరూ శ ల్యుని ఒక్కమారుగా చుట్టుముట్టారు. అర్జునుని కుమారుడు శల్యుని రథాశ్వములను చంపాడు. భీముని కుమారుడు శల్యుని ధనుస్సును, ధర్మరాజు కొడుకు శల్యుని రథము పై ఉన్న కేతనమును, విరిచారు. నకులుడి కుమారుడు శల్యుని రథసారథిని చంపాడు.

భీముడు అలంబసునితో యుద్ధం చేస్తున్నాడు. అలంబసుని బాణధాటికి భీముడు మూర్ఛపోయాడు. కాని అంతలోనే తేరుకున్నాడు.

అలంబసుని శరీరం మొత్తం బాణములతో కొట్టాడు. కాని అలంబసుడు తన శరీరాన్ని పెంచాడు. ఆ బాణములు అతనిని ఏమీ చెయ్యలేకపోయాయి. అప్పుడు అలంబసుడు భీమసేనునితో ఇలా అన్నాడు.

'ఓ భీమసేనా! నా తండ్రి బకాసురుని చంపినప్పుడు నేను లేను. ఇప్పుడు రా! నీ ప్రతాపం చూపించు!' అని అరిచాడు. భీముడికి కోపం వచ్చింది. అలంబసుని మీద బ్రహ్మాస్త్రమును ప్రయోగించి అతనిని తరిమి తరిమి కొట్టాడు.

ద్రోణుడు సాత్యకి మొదలైన పాండవ వీరులను ఎదుర్కొన్నాడు. వారిని తన బాణ ప్రయోగముతో ముందుకు పోకుండా ఆపుతున్నాడు. ఇంతలో ఘటోత్కచుడు ద్రోణుని ఎదుర్కొన్నాడు. ఇది చూచి అలంబసుడు ఘటోత్కచుని ఎదుర్కొన్నాడు. తనకు అడ్డంగా ఉన్న సాత్యకిని పక్కకు నెట్టి ఘటోత్కచుడు అలంబసుని మీద శరవర్షము కురిపించాడు.

అలంబసుడు ఘటోత్కచుని మీద ఒక పెద్ద చక్రమును విసిరాడు. దానిని ఘటోత్కచుడు తన గదతో నుగ్గునుగ్గుచేసాడు. తన చక్రాయుధము నిరుపయోగం కావడంతో అలంబసుడు ఘటోత్కచుని

మీద అనేక మాయలు ప్రయోగించాడు. కాని ఘటోత్కచుని అర్ధ చంద్ర శరముల ముందు అవి పని చేయలేదు. వారి ఇద్దరి మధ్య మాయాయుద్ధం ఘోరంగా సాగుతూ ఉంది. ఒకరికి ఒకరు తీసిపోనట్టు ద్వందయుద్ధం చేస్తున్నారు.

ఉప పాండవులు తమ తమ బాణములతో అలంబసుని కప్పివేసారు. అలంబసుడు వారి బాణములకు బెదరక, భీముడిని 25 బాణములతోనూ, ధర్మరాజును 3 బాణములతోనూ, ఉప పాండవులను సహదేవుడినీ, ఘటోత్కచుడిని 25 బాణములతోనూ కొట్టాడు. సింహనాదం చేసాడు

ఘటోత్కచుడు అలంబసుని సారధిని చంపాడు రధాశ్వములను చంపాడు. రధమును విరగ్గొట్టాడు. తన రధము విరిగిపోగా అలంబసుడు నేల మీదికి దుమికాడు. తన మాయాజాలంతో పాండవులమీద మాయాశరవర్షము కురిపించాడు. ఘటోట్కచుడు కూడా తనరధము దిగాడు. తాను కూడా మాయా యుద్ధమునకు తలపడ్డాడు. అలంబసుని మీద తన మాయచేత బాణవర్షము కురిపించాడు. అప్పుడు అలంబసుడు తన ఖడ్గం తీసుకొని ఆకాశానికి ఎగిరాడు. అతనితోపాటు ఘటోత్కచుడు కూడా ఖడ్గపాణియై

ఆకాశానికి ఎగిసాడు. ఇద్దరూ మేఘాల మీదిరి ఒకరిచుట్టు ఒకరు తిరుగుతున్నారు. చిత్రవిచిత్ర గతులతో యుద్ధం చేస్తున్నారు.

తరువాత ఇద్దరూ భూమి మీద పడ్డారు. ఒకరి మీదికి ఒకరు కత్తులు విసురుకున్నారు. అవి ఒకదానితో ఒకటి కొట్టుకొని పడిపోయాయి. తరువాత ఇద్దరూ ఒకరితో ఒకరు మల్లయుద్ధానికి దిగారు. ఒకరిని ఒకరు కొట్టుచూ, ద్రోయుచూ, పొడుచుచూ, అనేక ప్రకారముల ద్వందయుద్ధము చేస్తున్నారు. ఆయుద్ధంలో అలంబసుడు అలసిపోయాడు. ఇదే అదనుగా ఘటోత్కచుడు అలంబసుని కిందికి తోసి అతని మీద కూర్చున్నాడు. అతడిని చేతితోనూ కాలితోనూ తన్ని పొడిచి, కుమ్మి, ముద్దచేసాడు. ఆ విధంగా అలంబసుడు ఘటోత్కచుని చేతిలో ప్రాణాలు విడిచాడు. ఘటోట్కచుడు సింహనాదం చేసాడు. ధర్మరాజు ఘటోత్కచుని కౌగలించుకొని అతనిని అభినందించాడు.

సాత్యకి కౌరవ సేనను తరుముతున్నాడు. దొరికిన వాడిని దొరికినట్టు చంపుతున్నాడు. అది చూచి ద్రోణుడు సాత్యకిని ఎదుర్కొన్నాడు. సాత్యకి 25 బాణములను ద్రోణుడి మీద ప్రయోగించాడు. ద్రోణుడు సాత్యకిని 3 వాడి బాణములతో కొట్టాడు సాత్యకి ద్రోణుడి మీద 50నారసములు సంధించాడు. ద్రోణుడు వాటిని

9 బాణములతో కొట్టాడు. సాత్యకి వాటిని తప్పించు కుంటూ ఉండగా ద్రోణుడు సాత్యకి మీద 100 బాణములు ప్రయోగించాడు. సాత్యకి నిస్సహాయంగా నిలబడ్డాడు అప్పుడు నీ కుమారులు సింహనాదాలు చేసారు.

అది చూచి ధర్మరాజు 'యోధులారా! రండి! ధృష్టద్యుమ్నుడు ఆపదలో ఉన్నాడు. రక్షించండి!' అని అరిచాడు. ఆ మాటలు విని భీముడు పరుగెత్తు కుంటూ సాత్యకి వద్దకు వచ్చాడు. మిగిలిన పాండవ యోధులు కూడా సాత్యకిని దాటి పోయి ద్రోణుని ఎదుర్కొన్నారు. వారిని చూచి ద్రోణుడు చిరు నవ్వు నవ్వాడు. వారందరిమీద తన వాడియైన బాణములు వదిలాడు ఆ దెబ్బకు పాంచాలురు 25మంది, కేకయ రాజులు నూరు మంది, తలలు తెగి భూమి మీద పడ్డారు. పాండవ సైన్యము ద్రోణుని దాటి ఒక్క అడుగు కూడా ముందుకు వెయ్యలేక పోయింది.

ఇంతలో పాంచజన్య ఘోష వినిపించింది. అది విని ధర్మరాజు సాత్యకిని చూచి 'సాత్యకీ! అటు చూడు. అర్జునుని దేవదత్త సవ్వడి వినిపించడం లేదు. అశ్వత్థామ, కర్ణ, శల్య, కృప, భూరిశ్రవసులు కలిసి, సైంధవుని కాపాడటం కోసం, అర్జునుని చుట్టుముట్టినట్టున్నారు.

అర్జునుడు ఏదన్నా ఆపదలో చిక్కుకున్నాడో ఏమో! ఈ సమయంలో నాకు నీవు దక్క వేరెవ్వరూ లేరు. నీవు వెళ్లి అర్జునుని కాపాడు.' అని ప్రార్థించాడు.

అప్పుడు సాత్యకి ధర్మజునితో ఇలా అన్నాడు. 'ధర్మనందనా! నీవు చెప్పినది సత్యము. కాని అర్జునుడు సైంధవుని చంపడానికి పోతూ నా తో చెప్పిన విషయం మీకు మనవి చేస్తాను.

'సాత్యకీ! శకునములు మనకు అనుకూలంగా ఉన్నాయి. నేను సైంధవుని చంపడానికి వెళుతున్నాను. నేను వచ్చునంతవరకూ నీవు ధర్మజుని కాపాడు. మనకు సైంధవుని చంపడం ఎంత ముఖ్యమో, ధర్మజుని రక్షణ కూడా అంతే ముఖ్యం. కాబట్టి నేను ఒక పనీ, నీవు ఒక పనీ చెయ్యడం ధర్మం కదా. నీవు ధర్మరాజు పక్కన ఉంటే నేను ఉన్నట్టే. నా పక్కన కృష్ణుడు ఉన్నట్టే నీవు ధర్మజుని పక్కన ఉండు. నా గురించి చింతించకు. నీవు నిర్భయంగా ధర్మజునికి రక్షణగా ఉండు.'

కాబట్టి నేనుతమరికి రక్షణగా ఉండాలి. ఇది అర్జునుని అభిమతము. పైగా మీకు ద్రోణుని ప్రతిజ్ఞ తెలుసు కదా. ద్రోణుడు తగిన సమయం కోసం వేచి ఉన్నాడు. ద్రోణుడు తమరిని పట్టుకుంటే, అర్జునుడు సైంధవుని చంపడం కూడా వ్యర్థమే కదా! కృష్ణుడు సారధిగా ఉన్నంతవరకూ అర్జునునికి ఏమీ భయం లేదు. నన్ను తమరి రక్షణ

కొరకు నియోగించాడు అర్జునుడు. కాబట్టి నేను తమరిని విడిచి వెళ్లలేను.' అని అన్నాడు సాత్యకి.

'సాత్యకీ! నీవు చెప్పినది అంతా యదార్ధమే కావచ్చు. కాని ఈ సమయంలో నీవు అర్జునునికి రక్షణగా వెళ్లడమే మిగుల యుక్తియుక్తముగా తోచుచున్నది. భీముడు కూడా నీకు తోడుగా వస్తాడు. అర్జునుడు క్షేమంగా ఉంటేనే కదా మనందరికి రక్షణ కలుగుతుంది. కనుక నేను చెప్పినట్టు నీవు అర్జునునికి సాయంగా వెళ్లు. ఇక్కడ నాకు సాయంగా ధృష్టద్యుమ్నుడు, విరాటుడు, ద్రుపదుడు, కేకయ రాజులు, శిఖండి, ఉపపాండవులు ఇంకా యోధానుయోధులు ఉన్నారు. ద్రోణుని చంపడానికే పుట్టిన ధృష్టద్యుమ్నుడు ఉన్నాడు. ఒక్క ధృష్టద్యుమ్నుడు చాలు ద్రోణునికి దీటుగా యుద్ధం చెయ్యడానికి. కాబట్టి, నాకేమీ భయం లేదు.' అని అన్నాడు ధర్మజుడు.

సాత్యకి ఇంకేమీ బదులు చెప్పలేకపోయాడు. సాత్యకి ధర్మరాజుకు నమస్కరించి అతని అనుమతి తీసుకున్నాడు. భీముని ధర్మజునికి రక్షణగా అక్కడే ఉండమన్నాడు. సాత్యకి మాట ప్రకారము, భీముడు ధర్మరాజుకు రక్షణగా అక్కడే ఉన్నాడు.

సైంధవుని చంపి అర్జునునితో సహా విజయుడనై తిరిగి వస్తానని ప్రతిజ్ఞ చేసి సాత్యకి, తన రథం ఎక్కి అర్జునుని సాయంగా వెళ్లాడు.

మహా భారతము, ద్రోణ పర్వము, తృతీయాశ్వాసము

సమాప్తము.

ఓం తత్సత్... ఓం తత్సత్ ...ఓం తత్సత్.